קנין הלכה

4

מראי מקומות

מס׳ 5

חודש אדר תשפ״ג

או״ח הלכות שבת

סימנים שו - שז

קנין הלכה

Dirshu
דרשו ד׳ ועוזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד׳ ללא קבלת אישור בכתב מ״דרשו״

קנין הלכה

מראי מקומות

סימן שו

<u>הקדמה</u>

נאמר בספר ישעיהו [פרק נח פסוק יג, יד] אם תשיב משבת רגלך עשות חפציך ביום קדשי וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד, וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר, אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר.

ודרשו חז"ל מפסוק זה כמה דרשות אשר עניינן שלא תהא הנהגת האדם בשבת כהנהגתו בחול, והיינו אף בדברים שאין בהם מלאכה דאורייתא או דרבנן, וגם אינם אסורים משום גזירה שמא יבוא לעשות מלאכה, וכגון שלא יעסוק אדם בשבת בדברים הקשורים למלאכות אסורות שדעתו לעשותן בימי החול שנאמר ממצוא חפצך, וכן שלא ידבר בשבת על מעשים שבדעתו לעשות בימות החול, אם אלו הם מעשים האסורים בשבת שנאמר ודבר דבר.

סימן זה עוסק בדיני ממצוא חפצך, וסימן שז בדיני ודבר דבר.

<u>סעיפים א-ב</u>

משנה דף קנ. ובגמרא דף קנ: כלל אמר אבא שאול עד דף קנא. היתה עומדת חוץ לתחום. גמרא עירובין דף לח: א"ל רבה בר רב חנין עד דף לט. ואי עם הארץ הוא.

מבואר מהגמ' הנ"ל שאסור לעסוק בשבת בעסקיו האסורים כגון להחשיך על התחום לשכור פועלים, או לעיין בגינתו אלו מלאכות צריך לעשות בה בימות החול, דכיון דמלאכות אלו אסורות בשבת, גם ההתבוננות בהן אסורה משום ממצוא חפצך.

אמנם איסור זה נאמר רק באופן שניכר מתוך מעשיו שהוא עושה זאת לצורך חול, אבל אם הוא נראה כאדם המטייל או כמחפש אחר אבידתו, אין בזה איסור אף שבאמת מטרתו לצורך חול.<א>

<u>סעיף ג</u>

משנה דף קנא. מחשיכין על התחום. גמרא [לפני המשנה] כלל אמר אבא שאול עד המשנה.

טעם ההיתר להתעסק בצרכי כלה או מת הוא משום שדרשו חז"ל ממצוא חפצך, חפציך אסורים חפצי שמים מותרים. אמנם נתבאר בגמ' הנ"ל דגם בחפצי שמים אין היתר לעשות זאת בדרך מקח וממכר ממש, ולכן אין להזכיר סכום מקח.

<u>איסור הזברת סכום מקח</u>

בשו"ע מובאים ב' אופנים:

א] שיטת המ"מ, שלא יאמר לשליח ההולך לקנות את צרכי הכלה אל תקנה ביותר מכך וכך, והאיסור הוא משום דאמירה זו

<א> <u>עמידה ליד תחנת אוטובוס</u>

הממהר לנסוע במוצאי שבת באוטובוס הראשון שעתיד לצאת אחר השבת, אסור לו לעמוד ליד תחנת המוצא של האוטובוס ולהמתין עד צאת השבת, אמנם אם זו תחנה מסוכנת והיושב שם נראה כמגן על עצמו מפני הגשמים וכיו"ב, הרי זה מותר אפילו אם כוונתו לנסוע באוטובוס הראשון אחרי צאת השבת [שמירת שבת כהלכתה פכ"ט הערה כה בשם הגרש"ז זצ"ל], ועיין בביאורים ומוספים הערה 8.

קנין הלכה

מראי מקומות

אינה לצורך המצוה אלא רק לחסוך ממון.

ב] שיטת הר"ן, שאם כבר היה חייב למכור בסך מסויים, לא יאמר לשליח לומר למוכר תן לי בשווי מסויים, וביחד עם החוב הקודם אהיה חייב לך כך וכך.

סעיף ד

גמרא בבא מציעא דף נח. השוכר את הפועל לשמור עד לפיכך אחריות שבת עליו. גמרא כתובות דף סד. מאי שנא איהו, עד ע"ב מיחזי כשכר שבת. רש"י ד"ה כשכר. תוס' שבת דף יט. ד"ה לא. שו"ע סימן רמו ס"א.

שכר שבת

העובד בשבת בעבודה שאין בה איסור מלאכה כגון שהוא שומר על בנין או מלצר המגיש אוכל בסעודות, אסור לו לקבל שכר עבור עבודה זו, טעם האיסור הוא גזירה משום מקח וממכר ושכירות.[1]

וכתבו הראשונים [תוס' שבת דף יט. ד"ה לא, והרא"ש שם סימן לו והרשב"א שם] שאיסור זה של שכר שבת לא נאמר רק בשכר הניתן על עבודת אדם, אלא גם בשכר הניתן על השכרת חפצים או בתים, וכן הוא בשו"ע סימן רמו [ס"א].<ב>

שכר שבת בהבלעה

בגמרא מבואר דאם השכירות היא בהבלעה, דהיינו ששכרו ביחד לשבת ולימות החול, מותר ליטול שכר גם על השבת, ולכן הוא אחראי על שמירתו גם בשבת.<ג>

ביאורים והערות

1. תוספת עיון

מי הוא המוזהר באיסור שכר שבת

המשנה ברורה [ס"ק כא] הביא בשם החיי אדם שהשוכר יהודי לשמור את העגלות מגניבה, עובר על לאו דלפני עור כאשר משלם לו שכר שבת, ומבואר שהאיסור מוטל על המקבל.

ויוצא להלכה שאם הפועל הוא נכרי מותר לשלם לו אחר שבת את שכרו, ומאידך אם ישראל עובד אצל נכרי בשבת אסור לו ליטול שכר שבת. אמנם אם הפועל הוא ישראל ואסור לו ליקח שכר שבת, מוזהר גם בעל הבית שלא ליתן לו את השכר משום לפני עור לא תתן מכשול.

ליקוט תשובות האחרונים

<ב> שכר שבת במכירה

בשו"ת נודע ביהודה [תניינא או"ח סוס"י כו] וכן בתהלה לדוד מובא שאיסור שכר שבת נאמר רק בשכירות אדם או כלים, אבל אין איסור לקבל תשלום של חפצים הנמכרים בשבת באופן המותר, וכן משמע מסימן שכג [ס"ד] שכתוב שם שמותר לקנות מחנוני בשבת את צרכי הסעודה, ומשמע מסתימת הדברים שהחנווני אינו צריך למוכרם במחיר הקרן אלא הוא רשאי להרויח בהם.

<ג> הבלעה מועטת

כתב המשנה ברורה [ס"ק כא] בשם החיי אדם שאם שוכר פועל יהודי לשמור על רכושו, עליו להתנות עמו שישמור גם זמן מה לפני שבת וזמן מה אחרי שבת ובזה הוי הבלעה.

ובספר תוספת שבת [סימן רמד ס"ק טז] מבואר דדי אפילו בהבלעה מועטת ואפילו אם היא רק נעשית קודם השבת ולא לאחריה, עיי"ש שעוסק בישראל ששכר נכרי בקבלנות לגבות את המכס, וכתב שיש בזה איסור שכר שבת, ולכן צריך להתחיל בזה קצת מבעוד יום כדי שיהיה קצת בהבלעה, ומשמע שלא צריך שיהיה איזה שעות וגם לא צריך שיעבוד גם אחרי שבת.

ובשמירת שבת כהלכתה [פכ"ח הערה קנג] הביא בשם הגרש"ז זצ"ל שבעל תפילה המתפלל בשכר בימים הנוראים, ראוי שיתפלל בימות

קנין הלכה

מראי מקומות

ביאור דברי הרמ"א

כתב הרמ"א שאם שכרו לחודש והתנה עמו לשלם לו כל יום כך וכך מיקרי שכיר יום.

ועיין משנ"ב [סק"כ] שמבאר שהיתר זה של הבלעה שנאמר בשכיר נאמר רק באופן שהשכירות היא שכירות אחת לכל משך הזמן, ואין המעסיק יכול לחזור בו באמצע התקופה של השכירות, אבל באופן ששכרו לימים נפרדים ויכול המעסיק לחזור בו ולא להעסיקו ביום הבא אין זו הבלעה, ואסור לשלם לו גם אם ירצה ליתנו לפועל ביחד עם שכר שאר הימים.

מבואר מדבריו שלדעת הרמ"א הדבר תלוי גם בבעל הבית אם יכול לחזור בו באותה התקופה, והביא המשנ"ב שהשבות יעקב חולק על הרמ"א וסובר דמכיון ששכרו לתקופה אחת כגון לחודש, לכן אף אם עשו תנאי שהבעה"ב יכול להפסיק את השכירות מתי שרוצה, מ"מ מכיון שבסתמא לא יחזור בו, עדיין הוי בגדר שכירות אחת לענין היתר הבלעה.

עוד הביא המשנ"ב את דברי האליהו רבה שכתב שדינו של הרמ"א תלוי בספק אי אמרינן תפום לשון ראשון או לשון אחרון, כמבואר בגמ' [ב"מ דף קב:] בשוכר בית בי"ב זהב לשנה מדינר זהב לחודש.

עוד כתב המשנ"ב [ס"ק יח] דכל שהשכירות היא שכירות אחת על כל משך הזמן הרי זה בגדר הבלעה, אף אם ינכו לפועל משכרו על יום אחד שנעדר, דנכוי כזה מקובל גם בשכירות חודשית, ולכן אין הוא סותר להגדרת העבודה כשכירות אחת ממושכת.

הלואה לנכרי בריבית

כתב המשנ"ב [ס"ק יט] בשם המג"א דהמלוה לנכרי בריבית אסור לקצוב את הריבית לפי ימים, משום שגם הריבית הוא שכר שבת, אמנם אם יעשה זאת בהבלעה כגון שהריבית מחושבת לפי שבועות, ואם הנכרי יפרע לו את החוב באמצע השבוע ישלם ריבית על כל השבוע או שלא ישלם עבור זה השבוע כלל, הרי זה מותר<ד>.

סעיף ה

גמרא פסחים דף נ: ד' פרוטות עד אין כותבין. גמ' נדרים דף לז. מיתיבי תינוקות עד ע"ב שינוי וסת תחילת חולי מעיים. מרדכי כתובות סימן קפט. שו"ע סימן תקפה ס"ה עם הב"י שם.

הראשנים נחלקו אם מותר לקבל שכר שבת עבור עבודה שהיא מעשה מצוה, כגון חזן הנשכר להתפלל בשבתות ומועדים. דעת

ביאורים והערות

ליקוט תשובות האחרונים

החול לפני העמוד תפילה חשובה כגון סליחות, [ועיי"ש שאם יתפלל מנחה אין להקל כיון דכו"ע ידעי שאין נותנים שכר בעבור זה]. וראה ביאורים ומוספים הערה 18, 20.

<ד> **זמני יום עסקים לענין הבלעה**

בספר תורת שבת [בסימן שו ס"ז] וכן כ' הגרש"ז זצ"ל בס' שמירת שבת כהלכתה [פרק כח הערה קמא] שאם יום העסקים אינו מתחיל עם הערב ונגמר בסוף היום, אלא מתחיל באמצע היום ונגמר באמצע היום, הוי ריבית בהבלעה משום שהשבת מובלעת ביום שישי ויום ראשון.

אמנם כאשר שבת ויו"ט סמוכים זה לזה או שני ימים טובים סמוכים זה לזה, אין היתר לקחת ריבית על הזמן שאינו מובלע בימול החול. ולענין קבלת רווחים יומיים מההלואה ליהודי בהיתר עיסקא, עיין בדברי הגרש"ז זצ"ל [שש"כ פכ"ח הערה קטז]. וראה ביאורים ומוספים 14, 15.

קנין הלכה

מראי מקומות

רבינו ברוך לאיסור ודעת רבינו שמואל להתיר, דכיון שהוא דבר מצוה לא אסרו בה שכר שבת. 2

<u>להלכה</u>: הטור [סימן תקפה] כתב בפשיטות לאיסור, וכאן הביא השו"ע את דעת האוסרים בסתמא והוסיף דיש מתירים, ואילו בסימן תקפה [ס"ה] משמע שאין איסור בזה, רק דאינו רואה סימן ברכה.

הב"י [סימן תקפה] הביא שמהגמ' [פסחים דף נ:] משמע להקל בזה דאמרו [שם] שמתורגמנים העומדים לפני החכם בשבתות להשמיע דבריו לציבור אינם רואים סימן ברכה בשכר שהם נוטלים משום דמיחזי כשכר שבת, ומבואר שאין בזה איסור מן הדין. והפרי חדש [סימן תקפה] הביא מהגמ' [נדרים דף לז.] שמלמדי תינוקות מותר להם ליטול שכר על שהם מלמדים את הקטנים פיסוק טעמים, והתירו ליטול שכר אף על מה שמלמדים בשבת משום דהוי כהבלעה, ומשמע דבלי הבלעה יש איסור ליטול שכר על לימוד פיסוק הטעמים בשבת אף שהוא דבר מצוה.

המשנה ברורה [ס"ק כד] כתב ועיין באחרונים שכתבו שהמנהג להקל לשכור לשבתות לחוד, [ומ"מ אינו רואה סימן ברכה כמבואר בס"ק כג] והחושש לדברי האוסרין לא יקצוב בתחילה, ומה שלוקח אח"כ י"ל שהוא דרך מתנה.

עוד כתב שם שמילדת בודאי מותרת ליטול שכר שבת.[3] <ה>

<u>סעיף ו</u>

גמרא שבת דף קנ. והא רב חסדא ורב המנונא עד חפצי שמים מותרין. משנה ביצה דף לו: ואלו הן משום מצוה, ובגמ' דף לז. גזירה משום מקח וממכר. גמ' כתובות דף ה. והא רב חסדא עד וללמדו אומנות.

<u>דיבור על עסקי מצוה</u>

מותר לדבר בשבת על מלאכות שהן בגדר חפצי שמים כגון חשבונות מצוה, ולכן מותר לחשב בפיו כמה הוצאות נצרכות לו לצורך סעודת מצוה כגון סעודת נישואין וכיוצ"ב, וכן מותר לדבר בעסקי חשבונות של צדקה, ולנדור צדקה לעניים בשבת. כמו כן מותר לדבר בענייני שידוכין משום שהוא בכלל דבר מצוה.

מותר לדבר עם פועל בשבת אם רצונו לעבוד אצלו בימות החול לצורך מצוה, אמנם אסור להזכיר לו מעות [ולענין אם מותר לשוכרו ממש בלי להזכיר מעות עיין ביאור הלכה ד"ה ודוקא].

<u>הקדשת חפץ לבית הכנסת</u>

הר"ן [דף סד. בדפי הרי"ף ד"ה פוסקין] הביא את דברי רבינו חננאל שההיתר לפסוק צדקה בשבת אף שאין מקדישין בשבת, הוא

ביאורים והערות

2. הב"י כאן הביא את זה בשם המרדכי [כתובות סימן קפט].

<א>3. המקור הוא שו"ת מהר"י ברונא [סימן קיד], וכתב שם דאף להאוסרין לקחת שכר שבת בדבר מצוה, יש להקל בנ"ד משום סכנה שמא תתעצל בדבר אם תדע שלא תקבל שכר. ובפרי מגדים [ס"ק ד] כתב שהטעם להתיר הוא משום דהוי שכר מצוה דפיקוח נפש.

ליקוט תשובות האחרונים

<ה> כתב בשמירת שבת כהלכתה [פכ"ח הערה קנה] דלפי זה י"ל שדוקא בחולה יהודי התירו ולא בחולה נכרי, וציין לדברי הריטב"א [ע"ז דף כו.] שכתב שהמיילד את הנכרית בשבת יטול שכרו ולא יהנה ממנו אלא יזרקנו לים כיון ששכרו אסור.

ועיין שו"ת חת"ס [חו"מ סוס"י קצד] שכתב שלא ירפא את הנכרי בחינם משום לא תחנם, אבל עכ"פ אינו ראוי ליהנות ממנו ויחלקנו לעניים. וראה ביאורים ומוספים 21.

קנין הלכה

מראי מקומות

משום שאינו מקדיש חפץ מסויים דאז מיחזי כמקח וממכר, אלא רק מקבל על עצמו חיוב. והר"ן תמה דהא אין מעריכין אף שאין שם הקדשת חפץ.

והמגן אברהם [ס"ק יא] הביא את הכלבו שרק הקדש גבוה נאסר וכגון הקדש בדק הבית, משום דכיון שהחפץ יוצא מבעלותו לבעלות גבוה זה דומה למקח וממכר, אבל הקדשת חפץ לבית הכנסת נשאר חולין, ולכן אינו דומה למקח וממכר.

<u>להלכה</u>: הט"ז נקט שכל שמקדיש חפץ מסויים ה"ז אסור אף כשמקדיש לבית כנסת, אך המשנ"ב [ס"ק כז] פסק כדברי המג"א שהקדש לבית הכנסת מותר כיון שחולין הוא, אך כתב שלכתחילה נכון לחוש לשיטת הט"ז, ולכן יזהר להקדיש בפיו מערב שבת אפילו בינו לבין עצמו, ואז אין איסור כלל כשמוסרם לביהכ"נ בשבת.

<u>סעיף ז</u>

משנה דף קנז. מעשה בימי אביו, ובגמ' שפקקו את המאור עד סוף הפרק.

<u>מדידה של מצוה</u>

האיסור למדוד חפצים או אוכלין אפילו אינו מודד בכלי המיוחד למצוה הוא משום שהוא כעובדין דחול, אבל מדידה של מצוה מותרת, וכמו שכתב המשנ"ב [ס"ק לד] שעובדין דחול שרי במקום מצוה.

מהגמ' הנ"ל מבואר דגם מדידת פתח אם יש בו שיעור טפח להעברת המת נקראת מדידה של מצוה, וכתב המשנ"ב [ס"ק לה] דהטעם הוא משום דכשמודד שיעורי תורה לא מיחזי כעובדין דחול.

ולכן מותר למדוד נפח הגביע אם הוא מכיל שיעור מספיק לקידוש, וכן מותר לשקול מצה כדי לידע שיעור כזית או למדוד שיעור מקוה.

<u>סעיף ח</u>

משנה דף קנ. עד הגמ' הרהור מותר.

מהגמ' מבואר שלומדים מ'ודבר דבר' שדיבור אסור והרהור מותר ולכן מותר להרהר בעסקיו בשבת. גם דיבור בדרך רמז נחשב כהרהור, וכגון באומר לפועל הנראה שתעמוד עמי לערב, וכדלקמן [סימן שז ס"ז].

<u>סעיף ט</u>

התירו לומר לנכרי לילך חוץ לתחום שבת לקרוא לקרובים של חולה שיבואו למוצאי שבת בכדי שלא תיטרף דעתו, ומבואר שלא התירו אלא אמירה לגוי, אבל אסור לקרובים עצמן לבוא בשבת, דלא שרינן תחומין דרבנן מהאי טעמא.

<u>סעיף יא</u>

גמ' בבא קמא דף פ: והלוקח בית עד לא גזרו ביה רבנן.

<u>קניית בית בארץ ישראל</u>

בגמרא מבואר שמותר לקנות בית בארץ ישראל מגוי בשבת, וכמה טעמים מובאים בראשונים:

קנין הלכה

מראי מקומות

א] שיטת רוב הראשונים דמשום מצוה רבה כישוב ארץ ישראל התירו אמירה לנכרי, אף שמשום שאר מצוות לא התירו.[4]

ב] הרמ"א הביא את שיטת האור זרוע דמכיון שמדובר בכתב נכרים ואין בו איסור תורה אלא איסור דרבנן, הו"ל שבות דשבות דשרינן לצורך מצוה.

והביאור הלכה [ד"ה בכתב] האריך להוכיח ששיטה זו של האו"ז יחידאה היא, והיא נדחית מפני שאר ראשונים הסוברים דגם כתב נכרים אסור מן התורה.

ג] הרמ"א [סימן רעו ס"ב] הביא את שיטת בעל העיטור שאמירה לנכרי לצורך מצוה אפילו במלאכה דאורייתא שרי, ועיין שם ברמ"א שכתב שיש להחמיר בזה במקום שאין צורך גדול, וזה מקור המשנ"ב [כאן ס"ק מז].

סעיפים יב-יג

טעמי ההיתר לדברים המבוארים בסעיפים אלו הם משום דהוי חפצי מצוה [השבת אבידה ויין לקידוש] או צרכי רבים [להתיר חרמי ציבור].

סעיף יד

גמרא דף ד. בעי רב ביבי עד כדי שיזכה חבירך. תוס' ד"ה וכי.

סעיף זה עוסק בסוגיא של חטא כדי שיזכה חבירך. והתוס' כתבו שני תירוצים מתי אומרים את הכלל הזה:

א] באופן שחבירו נכשל בגללו אז התירו לעשות איסור קל להציל את חבירו מאיסור. [ומ"מ כתבו תוס' דבמקום מצוה רבה עבדינן איסור זוטא כדי לזכות את האחר במצוה זו].

ב] גם באופן שאין חבירו נכשל בגללו, התירו כל שחבירו לא פשע ולא הכנים את עצמו במצב של האיסור.

ולפי זה כתב הב"י במי שהוציאו נכרים את בתו בכדי להוציאה מכלל ישראל, יש להתיר לו ואף לכפותו לעשות מלאכות בשבת ע"מ להצילה, דלתירוץ קמא של תוס' הרי זה מותר משום מצוה רבה, ולתירוץ בתרא גם שרי מכיון שלא פשעה.

הרמ"א [סימן שכח ס"י] כתב דמי שרוצים נכרים לאונסו כדי שיעבור עבירה גדולה אין מחללין עליו את השבת כדי להצילו, ואפילו רוצים לאונסו לעבוד ע"ז, דגם שבת הוקשה לע"ז.

אמנם הביא המשנ"ב [שם סקל"א] בשם האליהו רבה דאם יש לחוש שימסור את נפשו כדין יהרג ואל יעבור, אפשר שצריך לחלל את השבת כדי שלא יבוא לזה.

והמשנ"ב [כאן ס"ק נח] הביא דהטעם שלא התירו לחלל שבת כדי להצילו מהעבירה החמורה, הוא משום שזו עבירה חד פעמית ולכן אין אומרים דחילול שבת הוי חטא קל לעומת העבירה הנ"ל דהמחלל שבת הוי כעובד ע"ז, משא"כ כשרוצים להוציא את בתו מכלל ישראל, ובזה תיכשל כל ימיה באיסור.

4. עיין תוס' [ב"ק שם ד"ה אומר] והרשב"א [שם] והרמב"ן והריטב"א [פרק ר"א דמילה] ועוד.

קנין הלכה

מראי מקומות

סימן שז

סעיף א

גמרא סוף דף קיג. ממצוא חפצך עד דיבור אסור הרהור מותר.

ישנם שני סוגי דיבור אסורים:

א. דיבור המועיל לו לעשיית מלאכה בימות החול, כגון שמבקש מחבירו לבא למחר לעזור לו במלאכה מסויימת.

ב. דיבור שאינו מועיל כלל, רק שאומר בדרך סיפור שמחר יעשה מלאכה מסויימת, וגם זה אסור כיון שמדבר על העתיד להיעשות [כך מבואר בדברי השו"ע כאן].

ביאור דברי המגן אברהם ס"ק א

כתב בספר חסידים דמה שהתירו דיבור בדברים שהם חפצי שמים היינו בדיבור מהסוג הראשון, כשהדיבור נצרך לצורך המצווה ומועיל לה, אבל בדיבור מהסוג השני כשאין בדיבור הזה צורך, אלא הוא רק מספר לאחרים שיכתוב מחר ספר תורה או יבנה סוכה וכיו"ב אין היתר בזה. והמשנ"ב [ס"ק א] הביא כמה פוסקים שחלקו ע"ז, והסיק שנכון להחמיר לכתחילה כשאין צורך לזה בדיבורו היום.

המשנ"ב [שם] הביא את תשובות הב"ח [סימן קמו] שבמקום פסידא התירו דיבור בעסקיו. וראה ביאורים ומוספים 4.

סעיף ב

דף קנ משנה עד בגמרא הנראה שתעמוד עמי לערב.

תחילתו של סעיף זה ענינו בדין ממצוא חפציך, שלא ישכור פועל בשכר וגם שלא יאמר לו בשבת לבא לעבודה במוצאי שבת. ונתחדש עוד שגם אמירה לנכרי לעשות מעשה שיש בו איסור ממצוא חפצך אסורה, כגון שלא יאמר לו לשכור לו פועלים אחר השבת.

סופו של הסעיף ענינו בדיני אמירה לנכרי.

רמיזה לנכרי

חז"ל גזרו לא לומר לנכרי לעשות מלאכה בשבת, בין אם אומר לו זאת בשבת בין אם אומר לו בימות החול, אמנם אם אינו אומר זאת במפורש רק בדרך רמיזה, ה"ז מותר אם הישראל עושה זאת בימות החול, וכגון שאומר לו בימות החול למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעברה, והנכרי יבין מעצמו לעשות לו זאת בשבת הבאה.

מקור דין זה הוא בספר התרומה ובסמ"ג וטור, וטעם ההיתר הוא משום דרמיזה קיל יותר מאמירה.

המשנ"ב [ס"ק יא] העיר דאיך יתכן להתיר לרמוז לנכרי לעשות מלאכה, והרי אסור ליהנות ממלאכה שעשה נכרי לישראל אף כשעשאה מאליו ולא רמזו לו כלל, כמבואר במשנה [דף קכב.] שנכרי שהדליק את הנר בשביל ישראל אסור להשתמש לאורו, וכן נפסק בשו"ע [סימן רעו ס"א].

ותירץ המשנ"ב ב' תירוצים:

א. דמירי באופן שהישראל לא יהנה מאותה המלאכה עד אחרי שבת.

ב. דמירי באופן שאין איסור ליהנות ממלאכת הנכרי, כגון שהיה נר דולק אחד ואפשר להשתמש בו ע"י הדחק, והנכרי

קנין הלכה

מראי מקומות

מוסיף נר, ובכה"ג מותר ליהנות מהנר שהדליק הנכרי כל זמן שהנר הראשון דולק כמבואר בשו"ע [סימן רעו ס"ד].

<u>אמירה לנכרי לומר לנכרי אחר</u>

ענין זה נמצא במש"ב בשני מקומות בסימן זה, בביאור הלכה [ס"ב ד"ה ואפילו] בשם החת"ס, ובמשנ"ב [ס"ק כד].

הביה"ל הביא מהחת"ס דיש להתיר אמירה לאמירה [במקום צורך גדול, דבהכי איירי החת"ס] בשני תנאים:

א] שיאמר לו מערב שבת ולא בשבת, משום דבשבת יש לאסור מטעם ממצוא חפצך, ולענין זה לא מהניא כלל שאמר לנכרי לומר לנכרי אחר, דסוף סוף הישראל מטפל בענייניו האסורים.

ב] שלא תהא מלאכה כזו שאסור ליהנות ממנה אף כשהנכרי עושה מעצמו, כגון הדלקת נר במקום חשוך, דא"כ מה תועיל אמירה לאמירה הרי לא קיל מנכרי שעשה מאליו, ולכן אין להתיר אמירה לאמירה [במקום דוחק גדול] אלא לגבי תוספת אור אם כבר היה נר אחד דלוק, או במקרה שאין הישראל נהנה בשבת מהמלאכה.

הביה"ל מסיים שבתשובת הרשב"א [ח"א סימן תתעה והובאה בב"י] משמע דלא כעיקר הקולא של החת"ס, אלא יש גם באמירה לאמירה איסור אמירה לנכרי, ואילו המשנ"ב [ס"ק כד] אינו מציין כלל לתשובת החת"ס אלא מביא מחלוקת גדולי אחרונים בענין זה, ומסיים שבספר החיים [מהגר"ש קלוגר זצ"ל] כתב להתיר במקום הפסד גדול, ומציין למה שכתב במשנ"ב [ס"ק יא]. וכוונתו לרמוז בזה שלא יתכן להתיר אמירה לאמירה במקום שאסור ליהנות מהמלאכה וכנ"ל, ולא הובא במשנ"ב [בסעיף זה] התנאי הראשון שהוזכר לעיל שלא תהא האמירה בשבת אלא ביום חול. וראה ביאורים ומוספים 29.

<u>סעיפים ג-ד</u>

<u>הקדמה</u>

סעיפים אלו עוסקים בנידון אדם שמעסיק אצלו עכו"ם לענין עבודתו בשבת, ויש בזה פרטים רבים אשר עיקרם התפרשו בסימנים רמד-רמז וכן בסימן רנב [ס"ב], ונכתוב בזה כמה הלכות שמהן מסתעפים הדינים שבסעיפים אלו:

א] השוכר פועל נכרי לעשות עבורו מלאכה בתורת שכיר יום, הרי זה עיקר איסור אמירה לנכרי שהנכרי עושה מלאכה עבורו בשבת.

ב] אם שכרו בקבלנות שאינו משלם לו לפי ימים או לפי שעות אלא משלם לו שכר קצוב על העבודה, וכגון אם מסר בגדים לכובס הרי זה מותר משום דקבלן אדעתיה דנפשיה קעביד [סימן רמד ס"א ומשנ"ב סק"ב].[5]

ג] ההיתר של קבלנות הוא רק כשאין הבעה"ב מחייבו לעשות את הפעולה בשבת, אבל אם מחייבו לעבוד בשבת אסור אף בקבלנות [שם].[6]

ביאורים והערות

5. אם מוסר לו את המלאכה מערב שבת בעינן שיקצוץ עמו שכר מראש עבור העבודה שבזה ניכר יותר שהנכרי עושה אדעתא דנפשיה למהר מלאכתו. ובסימן רמז [ס"ב] כתב השו"ע דאינו צריך לקצוץ על סכום ידוע, אלא העיקר שהתנה עמו שיתן לו שכרו, [וכתב המשנ"ב בסימן רנב סקי"ד דהיינו שאמר לו שאחרי זה יתפשרו על המחיר], לאפוקי היכי שמעסיקו בסתם ועדיין לא הבטיח לו שכר, דאף שהישראל יודע שהנכרי מצפה לשכר, אפילו הכי אסור כיון שעדיין לא הבטיחו.

6. ופעמים אף אם הנכרי עושה בשכר יום הרי זה גם כן מותר, והיינו כשלא קבע לו כלל באיזה יום יעבוד והנכרי בוחר לו את היום, וכגון אם שלחו להוליך אגרת ומשלם לו לפי ימים ולא קבע לו אימתי ילך, דבכה"ג הנכרי בוחר לעצמו מתי יעבוד, ומותר.

אמנם יש נפקא מינה בין קבלנות שאינה מחייבת בשבת, לבין שכירות שלא קבע לו יום באופן שמשלמו בערב שבת, שבקבלנות כל שקצב לו שכר ולא ציוהו לעבוד בשבת הרי זה מותר אף אם בפועל הנכרי יעשה בשבת, ובשכירות באופן הנ"ל הרי זה אסור מערב שבת אם

קנין הלכה

מראי מקומות

ד] ההיתר של מסירת מלאכה לנכרי בקבלנות כאשר קצץ לו שכר ולא חייבו לעבוד בשבת נאמר רק בביתו של הנכרי אבל לא בביתו של ישראל, שיחשדוהו שציווהו לעשות בשבת, ולכן אסור לכובס לעשות מלאכתו בבית הישראל [סימן רנב ס"ב].

ה] אם עשה המלאכה בשבת כדי שהישראל יהנה ממנו בשבת כגון שהדליק נר עבורו, אפילו עשה זאת בקבלנות וקצץ עמו אסור, משום שבכה"ג ניכר הדבר שהנכרי עושה זאת להנאת הישראל.[7] ואם כיבס בשבת ולא אמר לו שעושה זאת עבורו כדי שילבישו בשבת ורוצה הישראל ללבוש את הבגד בשבת, נחלקו בזה הפוסקים: השו"ע [סימן רנב סב] התיר, והרמ"א אסר אא"כ אין לישראל בגד אחר לשבת [שם וביה"ל ד"ה שצריך].

ומעתה יתבארו הסעיפים הנ"ל:

א. אסור ליתן מעות לנכרי מערב שבת ולומר לו לקנות לו בשבת חפץ, דכיון שמבקשו לעשות זאת בשבת הרי זה אסור אף אם הנכרי יקבל שכרו בקבלנות ויקצוץ עמו שכרו מראש.

ב. מותר לומר לו קנה לעצמך ואם אצטרך אקנה ממך לאחר שבת. [הכ"ח והאליהו רבה מצדדים להתיר אף אם הבטיחו שיקנה ממנו לאחר השבת].

ג. אם אינו אומר לנכרי לקנות בשבת, אז מותר לתת לו מעות מערב שבת ולומר לו לקנות, אלא שבזה יש להבחין בין שני המקרים:

א. אם יש שהות ביום לקנותו קודם השבת הרי זה מותר, ואף אם לא קצץ עמו שכר [ביה"ל ד"ה מותר].

ב. אם אין שהות ביום לקנותו מערב שבת צריך לקצוץ עמו שכר.

ד. אם נתן לו המעות באופן המותר והנכרי קנה בשבת ורוצה הישראל להשתמש בחפץ בשבת, הביא המשנ"ב [ס"ק טו] מחלוקת בין הפוסקים דהט"ז אסר והאליהו רבה התיר, ומדברי המשנ"ב משמע שהוא נוטה להתיר. ובשעה"צ [ס"ק יז] כתב הטעם שזה דומה לסימן רנב [ס"ד] בכובס שכיבס בשבת, ואף להאוסרין שם היינו דוקא במלאכה גמורה ולא בקנין ומכירה.

[לענין נכרי שקנה דבר מאכל אפשר שיש להחמיר, דשייך לתלות בסתמא שהנכרי עשה זאת עבור ישראל כדי שיאכלנו היום, וכמו שנכרי שהדליק נר דאסור ליהנות ממנו אף בקצץ].

<u>סעיף ה</u>

גמרא עירובין דף סז. ההוא ינוקא דאשתפיך עד דף סח: לשבות דלית ביה מעשה. רי"ף שם דף כ. תוספות גיטין דף ח: ד"ה אע"ג. רמב"ם פ"ו מהלכות שבת הל' ט-י ומגיד משנה שם.

<u>שבות דשבות במקום מצוה</u>

בגמרא עירובין הנ"ל מבואר שיש חילוק בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה, ונחלקו הראשונים בביאור חילוק זה:

א] הרי"ף מבאר דשבות דאית ביה מעשה [שלא הותרה] היינו אמירה לנכרי לעשות מלאכה דאורייתא [הזאה ע"י ישראל], ושבות דלית ביה מעשה היינו אמירה לנכרי לעשות מעשה האסור רק מדרבנן, כגון הוצאה לחצר שאינה מעורבת שזה הותר שם

ביאורים והערות

אין שהות לעשותו קודם השבת, שהרי זה נראה כאילו מצוהו ללכת בשבת [סימן רמז ס"ג].

7. ועיין ברמ"א [סימן רעו ס"א] ובמשנ"ב [סימן רנב סוס"ק כז].

קנין הלכה

מראי מקומות

בסוגיא. [וראה להלן לאיזה צורך התירו שבות זה].

ב] תוספות [גיטין דף ח:] מביאים דברי הבה"ג ששבות דאית ביה מעשה היינו שבות ע"י ישראל [כגון בהזאה על טמא מת] לא הותר לצורך מצוה, ושבות דלית ביה מעשה היינו אמירה לנכרי אפילו במלאכה גמורה, דסוף סוף הישראל אינו עושה מעשה רק אומר לנכרי לעשות, ושבות זו הותר לצורך מצוה.

מהסוגיא הנ"ל [עירובין] מבארים רוב הראשונים שההיתר הוא למצות מילה, ונמצא שלפי הבה"ג הותרה אמירה לנכרי לצורך מילה אף במלאכה דאורייתא, ולפי הרי"ף אף לצורך מילה לא התירו אלא שבות דשבות, דהיינו אמירה לנכרי לעשות איסור דרבנן.

המגיד משנה מבאר בדעת הרמב"ם שהמעשה בגמ' לא היה קשור למצות מילה אלא זה היתר משום צער התינוק, ומזה למדו הרמב"ם שהתירו שבות דשבות במקום צער.

והראשונים נחלקו אם אפשר ללמוד ממה שהתירו למצות מילה שיהיה היתר לכל המצוות.

א] דעת בעל העיטור [מובא בר"ן סוף פרק ר"א דמילה] שיש ללמוד ממצות מילה לכל המצוות, ובביאור דברי הגמ' סבר כהבה"ג הנ"ל שהתיר אמירה לנכרי אף במלאכה גמורה, ולכן למד מהך סוגיא דמותר לומר לנכרי לעשות מלאכה גמורה לצורך מצוה, [והובאו דבריו בסימן רעו ס"ב ברמ"א].

וכן הוא לדעת המ"מ בדעת הרמב"ם [בביאור הראשון] דמותר לומר לנכרי לעשות איסור דרבנן לצורך כל המצוות, ולאו דוקא למצות מילה.

ב] אמנם תוספות [גיטין דף ח:] והרמב"ן והרשב"א [שבת דף קל:] נוקטים דדוקא למצות מילה התירו בסוגיא דעירובין, דהרי מילה עצמה דוחה שבת, ולכן התירו שבות באופנים מסויימים לצורך מילה, אך לא לשאר מצוות.

<u>סיכום של דיני אמירה לנכרי לצורך מצוה</u>

א. שיטת הרמב"ם היא שלא הותרה אמירה לנכרי לצורך מצוה במלאכה דאורייתא, אך הותרה במלאכות דרבנן, וזה שבות דשבות לצורך מצוה.

ב. שיטת תוס', הרמב"ן והרשב"א שלא הותרה בכלל אמירה לנכרי לצורך מצוה, ואפילו לא באיסורין דרבנן [פרט למצות מילה].

ג. שיטת בעל העיטור שמותר לומר לנכרי אף לעשות מלאכה גמורה לצורך כל מצוה.

<u>להלכה</u>: השו"ע הביא בסתמא את דעת הרמב"ם וכך מקובל להורות להלכה, ואת שיטת האוסרין הביא בלשון יש אומרים. [להרמב"ם שבות דשבות מותר לא רק במקום מצוה אלא ה"ה במקום מקצת חולי או שהדבר נצרך הרבה].

הרמ"א [סימן רעו ס"ב] הביא את שיטת בעל העיטור שמותר לומר לנכרי להדליק נר לצורך סעודת שבת משום המצוה, וכתב דעפ"י שיטתו נהגו רבים לצוות לנכרי להדליק נרות בפרט בסעודת נישואין או מילה, וסיים דיש להחמיר במקום שאין צורך גדול.[8]

ביאורים והערות

8. <u>תוספת עיון</u>

השערי תשובה [סימן תרכג] מביא את הנודע ביהודה [קמא סימן לג] שהמנהג היה בכמה קהילות ביום הכיפורים לעת ערב שהנכרי מדליק נרות בבית הכנסת לצורך תפילת נעילה, וכתב הנוב"י לבטל את המנהג. ובהמשך הדברים כתב דאם כבר החשיך היום קודם שהתפללו הציבור תפילת לחש של נעילה מקרי צורך גדול והנח להם לישראל וכו'. ומבואר דאף במקום מצוה דרבים כתפילת לחש של נעילה, דלא

קנין הלכה

מראי מקומות

והמשנ"ב [ס"ק כד] הביא שהשל"ה החמיר שלא לומר לנכרי לעשות מלאכה גמורה אף לצורך גדול.[9] <ו>

סעיף ו

גמרא דף קנ. תנ"ה חשבונות עד ע"ב דליכא אגרא דאגירא גביה.

מבואר מהגמ' דאסור לחשב חשבונות הנצרכים לו כגון לחשב כמה הוא עדיין חייב לפועלים. טעם האיסור הוא משום ודבר דבר, אבל חשבונות שאינם נצרכים לו כלל אין בהם איסור זה, ואינו אלא שיחה בטילה.

סעיף ז

עיין לעיל [סימן שו ס"ח] במראי מקומות שמדברי הגמ' [דף קז.] מבואר שדיבור בדרך רמז אינו בכלל דיבור אלא בכלל הרהור, והרהור בעסקיו מותר מן הדין ולכן מותר לומר לפועל הנראה שתעמוד אצלי לערב.

סעיף ח

גמרא דף קנ: א"ר יהודה אמר שמואל עד למיגזא ליה גלימא.

דיבור והחשבה בדבר איסור שיש גם צד היתר

הקלו חכמים באיסור "ממצוא חפצך ודבר דבר" שמותר לדבר על פעולה שיעשנה אחר השבת, אם הפעולה הזו אינה בהכרח אסורה ויתכן להתירה ע"י תיקון מסויים אף שהתיקון הזה אינו קיים כעת, ולכן אמרו בגמ' [דף קנ:] שמותר להחשיך על התחום

ביאורים והערות

ניחא להנוב"י כ"כ לסמוך על בעל העיטור.

ועיין בביאור הלכה [סימן שסב ס"ג ד"ה מחיצה] שהעיר בזה שלכאורה דברי הנוב"י הם לא כהחיי אדם שהתיר תיקון עירוב למנוע מכשול דרבים. וכתב הביאור הלכה דיש לסמוך על החיי אדם להקל [נגד הנודע ביהודה].

9. אמנם המשנ"ב [שם ס"ק כה] הביא בשם החיי אדם שאם נתקלקל העירוב, אפשר לסמוך על בעל העיטור ולומר לנכרי לתקנו אף אם צריך לעשות מלאכה גמורה, כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול.

ליקוט תשובות האחרונים

<ו> **אמירה לנכרי לעשות מלאכה בשינוי לצורך מצוה**

עיין במגן אברהם [ריש סימן שמ] דאמירה לנכרי ליטול צפרניים ביד [ולא בכלי] חשיבא שבות דשבות ושרי לצורך מצוה, והביאו המשנ"ב [שם ס"ק ג].

מבואר מדבריו דמלאכה כלאחר יד חשיבא שבות לענין זה, וכן הוא בשעה"צ [סימן תקפו ס"ק קכ] לענין תיקון שופר על ידי נכרי בכלי שאין דרך האומנים לתקן בו.

ובפרי מגדים [כאן א"א ס"ק ז] גם משמע שס"ל כן לענין מריטת נר ע"י שינוי לצורך מצוה, אמנם בסימן תרנה הסתפק בזה לענין לומר לנכרי לתלוש אתרוג מן העץ בשנוי.

ובשמירת שבת כהלכתה [פ"ל הערה מט] הביא מהגרש"ז זצ"ל דכיון דמצינו גבי צינור שעלו בו קשקשים דאיכא דס"ל שכלאחר יד ע"י יהודי במלאכה דאורייתא קיל טפי משבות של אמירה לעכו"ם לעשות מלאכה כדרכה, לכן אע"ג דלא קיי"ל הכי, מ"מ פשוט הוא דכלאח"י ע"י נכרי חשיב כשבות דשבות ושרי. ועיי"ש עוד שהאריך במלאכה שעיקרה דאורייתא הנעשית ע"י נכרי בשינוי אי חשיב כשבות דשבות לצורך מצוה, והביא את הפמ"ג [סימן תרנה] שהסתפק בזה, אמנם סיים שאף להמתירים אפילו במלאכה דאורייתא אפשר שכל זה כשהשינוי ניכר בגוף הדבר שלא נעשה כ"כ כראוי, ולא כשאומר לעכו"ם להביא כלאחר יד מרשות הרבים לרשות היחיד, אע"ג שגם זה שבות דשבות מ"מ אסור לכו"ע כיון דלאחר ההבאה לא ניכר כלל שום שינוי.

קנין הלכה

מראי מקומות

להביא פירות תלושים, דכיון שאם היו בורגנין סמוכים זה לזה מקצה העיר עד מקום הפירות, היו הפירות נמצאים בתוך התחום ולא היה בהם איסור תחומין, לכן מותר להחשיך ע"מ להביאם אף שבמציאות אין בורגנין ואין כוונה לעשותן.[10]
ולכן אין איסור לדבר בשבת על הליכה אף למרחקים גדולים, וכן אין איסור לדבר בשבת על העברת חפצים שאינם מוקצה ממקום למקום, כיון שאם היו מחיצות לא היה איסור, אך אסור לדבר על טלטול חפצי מוקצה אף שהאיסור הוא רק מדרבנן.

דין נוסף המובא כאן ברמ"א הובא כבר לעיל [ריש ס"א], ששני סוגי דיבור איתנהו, דיבור המועיל למלאכה האסורה, ודיבור שאינו מועיל והוא רק כסיפור דברים שמחר יעשה כו"כ.

סעיף ט

סעיף זה מיירי בדין החשכה שאינה ניכרת, ועיין לעיל [סימן שו סעיף א-ב] שהובאו מקורות לדין זה.

סעיף י

גמרא דף קנא. מותר לאדם לומר עד כלל לאתויי.

בגמרא מבואר שהאומר שמור לי ואשמור לך הוי שומר שכר, דכל אחד מהם נותן שכר לחבירו בכך שהוא שומר עבורו, והיה מקום לומר שיאסר לומר כן בשבת שהרי נמצא ששוכר פועל בשבת ומבטיח לו שכר, קמ"ל שאין בזה אסור שכירות פועל, וזו כוונת המשנ"ב [ס"ק מא].
ועיין בביאורים ומוספים 42 מ"ט לא נאסר הדבר משום שכר שבת.

סעיף יא

משנה דף קמח. עד בגמ' מינברא מילתא ולא אתי למיכתב.

יסוד הדין של המשנה הוא בהא דאסרו כל עניני משא ומתן מחמת גזירה שמא יכתוב. אמנם נתבאר במשנה [ביצה דף כט.] דמותר לקנות מחנוני בשבת אגוזים וביצים ושאר צרכי שבת, וכן הובא להלכה [סימן שכג סעיף א-ד], אמנם אסור לומר לו לשון מכירה, וכן אסור להזכיר סכום דמים.
וכעין זה בנידון הבא ללוות מחבריו כדי יין ושמן לצורך שבת, דאף שבעלמא אסור ללות בשבת מחמת גזירה שמא יכתוב, מ"מ לצורך שבת התירו אם אומר לשון השאילני ולא הלויני.

סעיף יב

משנה דף קמח: עד דף קמט. דרבה תנאי היא ש"מ.

בגמרא הובאו ב' אופנים בביאור האיסור לקרוא רשימת אורחים מן הכתב:

א. גזירה שמא ימחוק, ופירש"י שמא ימחוק מן האורחים שיראה שלא הכין להם כל צרכן.

ביאורים והערות

10. עיין בשו"ת רע"א [סימן ה] שכתב שלכאורה יש להקשות דה"נ יהיה מותר לדבר על כל המלאכות האסורות, כיון שאם היו נחוצות לצורך חולה שיש בו סכנה היה מותר לעשותן. וכתב די"ל דסברא זו דבורגנין נאמרת רק בדבר שמכח הבורגנין הרי זו פעולה המותרת בשבת, אבל כל שהפעולה עצמה אסורה אלא שהאיסור נדחה מפני צורך החולה, אין זה בגדר פעולה המותרת בשבת.

ב. גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות.

ומבואר בגמ' דשני הטעמים איתנהו להלכה.

אמנם ישנם כמה נפק"מ בין הטעמים:

א] הגזירה שמא ימחוק שייכת רק במי שרשאי למחוק מן הרשימה והיינו בעל הבית, אבל אם הבעה"ב נתן את הרשימה לשמש והוא קורא מן הכתב אין חשש שמא ימחוק, אבל הטעם של גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות שייכת גם בשמש. חילוק זה מובא במג"א [ס"ק טז] על המנהג שהשמש אוחז בידו את רשימת האורחים ומזמינם לסעודה.

ב] הגזירה שמא ימחוק שייכת בדבר מצוה, משא"כ גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות, דהרי איסור ממצוא חפצך לא שייך בחפצי שמים.

ולכן כתב המג"א [שם] שאם שולח את השמש ומוסר לו את הרשימה והסעודה היא סעודת מצוה, הרי זה מותר לפי שני הטעמים הנ"ל.

ועיין במשנ"ב [ס"ק מז] שהביא בשם השערי תשובה ליישב המנהג להקל להשמש לקרוא מתוך הכתב אפילו לסעודת הרשות, דעל השמש מעיקרא לא גזרו, כדי שלא יטעה ויביא לידי חורבן ותקלה כעובדא דקמצא ובר קמצא.

ועיין בביאורים ומוספים 52 שעל דעה זו סמך המשנ"ב אף לכתחילה.

סעיף יג

גמרא דף קטז: לפני המשנה א"ר נחמיה עד המשנה. רש"י ד"ה שטרי הדיוטות. תוס' ד"ה וכ"ש. רא"ש פכ"ג סימן א מהמשנה מונה אדם.

הראשונים נחלקו מה נכלל בשטרי הדיוטות:

רש"י והרא"ש מבארים שזה שטרי מקח וממכר או חשבונות וכיו"ב.[11]

ב. הרמב"ם [פירוש המשניות פכ"ג] כתב שגם אגרות שלום נכללו בזה.

עוד נתבאר בגמ' [דף קמט.] שמלבד האיסור לקרוא בשטרי הדיוטות אסרו חכמים שלא לקרוא דברים נוספים, גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות, ומטעם זה אסרו חכמים שלא ימנה אדם את אורחיו מן הכתב.

טעם האיסור

בטעם האיסור לקרוא שטרי הדיוטות נחלקו הראשונים:

א. הרא"ש [שם] כתב דהוא משום שנאמר ממצוא חפצך ודבר דבר.

ב. הרמב"ם [פכ"ג ה"ט] כתב דהטעם הוא שלא יעשה כדרך חול ויבוא למחוק.

עיון בשטרי הדיוטות בלי קריאה בפיו

הב"י הביא שתי דעות אם מותר לעיין בלי לקרוא בפיו:

א] הרא"ש בשם רבינו יונה והשבלי הלקט אוסרין, ובשבלי הלקט כתב הטעם משום שאף שהרהור מותר, מ"מ אי אפשר שלא ישא ויתן בענייני האגרת.

11. רש"י [ד"ה שטרי הדיוטות] כתב כגון חשבונות או אגרות השלוחות למצוא חפץ. ולכאורה היה מקום לבאר בלשונו "למצוא חפץ"

קנין הלכה

מראי מקומות

ב] האור זרוע [מובא בהגהות מיימוניות] והמרדכי [סימן רנד] התירו לעיין בלי קריאה, משום דדיבור אסור והרהור מותר.

להלכה: השו"ע כתב בפשיטות לאסור, אמנם עיין בסעיף הבא שנקט הב"י את דעת המתירים בתורת צירוף. [ועיין שעה"צ ס"ק ס].<ז>

סעיף יד

רמב"ן דף קנא. סוף ד"ה והא ומובא בר"ן פרק שואל דף סד: בדפי הרי"ף ד"ה תנו.15

קריאת אגרת שלום

הראשונים נחלקו אם מותר לקרוא אגרת שלום בשבת או שיש לגזור בזה משום שמא יקרא בשטרי הדיוטות.

בטעם ההיתר כתבו תום' [דף קטז: ד"ה וכ"ש] שמכיון שאינו יודע מה כתוב באגרות, שמא יש בהן דבר פיקוח נפש או צורך גדול.

וכתב המאור "מצאתי כתוב מה שרגילים עתה לקרוא בכתבים שהובאו בשבת, לפי שאין יודעים למה הביאום ושמא יש בהן צורך הגוף, ולא דמי לשטרי הדיוטות שאין בהן צורך הגוף". כלל".[12] ומסיים המאור "ואין נראה לי הטעם מספיק".

להלכה: הבית יוסף הכריע דכיון שאינו אלא איסור דרבנן, כדאי הם המתירים לסמוך עליהם לקרותם אם אינו יודע מה כתוב בהם, ואל יקרא בפיו רק יעיין, וצירף לשיטת הראשונים שבעיון בלי קריאה בפה אין איסור, וכך נפסק כאן בשו"ע.

סעיף טז

גמרא דף קמט. תנו רבנן כתב המהלך עד מדעתכם. רש"י ד"ה אסור.

הגמרא מביאה שאסור לקרוא כתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקנאות, ופירש רש"י כגון בני אדם המציירים בכותל חיות משונות או דיוקנאות של בני אדם ושל מעשים כגון מלחמות דויד וגלית, וכותבים תחתיה זו צורת חיה פלוני וזה דיוקן פלוני ופלוני. בטעם האיסור כתבו רש"י והרא"ש שהוא גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות.

והרמב"ם [פכ"ב הי"ט] סתם ולא ביאר אם האיסור הוא בכלל שטרי הדיוטות עצמן, או מחמת הגזירה אטו שטרי הדיוטות, והבית

ביאורים והערות

שנתכוין לאיסור ממצוא חפצך, והיינו דמיירי באגרות הקשורות לעניני מסחר וכיוצ"ב ולכן לא נקט לשון אגרות שלום, אמנם תוס' [ד"ה וכ"ש] הבינו דכוונת רש"י גם לאגרות שלום, וכך נקטו בדעת רש"י גם הרשב"א [דף קמט.] והמ"מ [פכ"ג הי"ט].

12. מלשון זה של הטור משמע שאין ההיתר נובע מכך שצורך הגוף דוחה איסור שטרי הדיוטות, אלא דדבר שהוא צורך הגוף לא דמי כלל לשטרי הדיוטות ואינו כלול בגזירה.

ליקוט תשובות האחרונים

<ז> **קריאת שם הכתוב ע"ג נייר**

המגן אברהם [סימן שכג סק"ה] הביא תשובת הרא"ש שאסור להשאיר אצל חנווני פתק שכתוב בו פלוני השאיר כך וכך מעות וכו', ולמחר לעשות נקבים לסימן כמה יין לקח. והטעם משום שאסור לקרוא כתב זה בשבת.

וכתב המג"א שמדוייק מזה שאם כותב על הפתק רק שם האיש מותר לקרותו, ודלא מיקרי שטרי הדיוטות אלא שטר שכתבו בו איזה עסק, ולא שם בעלמא.

יוסף כתב דזהו בעצמו שטרי הדיוטות.[1]<ח>

<u>קריאה בשטרי הדיוטות למי שמתענג בהם</u>

המגן אברהם [סימן שא ס"ק ד] כתב על דברי השו"ע [שם ס"ב] שבחורים המתענגים בקפיצתם ומרוצתם מותרים לרוץ וכן לראות כל דבר שמתענגים בו, שכוונתו דאף שיש איסור לקרוא בכתב שתחת הדיוקנאות, מ"מ אם מתענג בקריאה זו הרי זה מותר משום עונג שבת. אמנם החמד משה [סימן שא סוף ס"ק ב] והמאמר מרדכי נחלקו על הביאור של המג"א שמהיכ"ת שיהיה מותר, וכן מכיון שקריאת הכתב אסור משום גזירה אטו שטרי הדיוטות, בודאי זו תקנה קבועה ולא הותרה מכללה במקום שמתענג, והעתיקם השעה"צ [שם ס"ק ז].

ובגוף הנידון עיין מה שנביא לקמן [סט"ז] בשם השאילת יעב"ץ שלדעתו כל שהוא מתענג בקריאה אין גזירה דשטרי הדיוטות, וכך מבואר גם בספר נזר ישראל שציין המשנ"ב [ס"ק סג].

<u>סעיף טז</u>

תום' דף קטז: ד"ה וכ"ש.

כתבו הראשונים שאין לקרוא בסיפורי מלחמות בשבת, אמנם לגבי מי שמתענג מקריאה זו והיא אצלו בגדר עונג שבת נחלקו הפוסקים כמו שהבאנו בסעיף הקודם, וכן נביא לקמן [בסעיף זה] בענין קריאת עיתונים.

<u>קריאת דברים הכתובים בלשון הקודש</u>

בתום' בשבת כתבו: "ומיהו אותן מלחמות הכתובות בלע"ז נראה לרבינו יהודה שאסור לעיין בהם". והדרכי משה [סק"ח] כתב שיש לדקדק מלשונם דאם הספר כתוב בלשון הקודש מותר לקרוא בו, ולא אסרוהו מטעם שטרי הדיוטות, והטעם משום שהלשון בעצמו יש בו קדושה ולומד ממנו דברי תורה".

ועיין שם שהאריך לדון האם הראשונים שדנו בספרי חכמות [לקמן סעיף יז] מיירי בכתובים בלשון הקודש, וא"כ יתבאר שתום' חולקין ואוסרין אף בלה"ק, או דמיירי דכתובים בשאר לשונות. וכתב שאף את"ל דפליגי, מ"מ בדרבנן יש לסמוך על דעת תום'.

<u>להלכה</u>: הרמ"א פסק כתום' דמותר לקרוא בלשון הקודש, והט"ז [ס"ק יג] חלק על דקדוק הרמ"א וכתב דתום' התכוונו רק לסימן ומראה מקום לאיזה סיפורים הם מתייחסים, ולעולם אסור אף בלשון הקודש, וגם כתב דאין קדושה בלשון.

המג"א גם הביא דבאגודה משמע לאיסור, וכן כתב הב"ח והשל"ה וכן דעת הגר"א, ומשמע דכן פסק המשנ"ב [ס"ק סד].

עיין במשנ"ב [ס"ק סג] שהביא מהפמ"ג דאף להרמ"א דבלשון הקודש שרי, מ"מ אין להתיר קריאת שטרי חובות וחשבונות אף בלשון הקודש, משום גזירה שמא ימחוק, וכמו שהבאנו לעיל [סעיף יג] מלשון הרמב"ם, משא"כ באגרות שלום וסיפורי מלחמות

ביאורים והערות

ליקוט תשובות האחרונים

<ח>קריאת כתב שעל גבי הפרוכת

בשמירת שבת כהלכתה [פכ"ט הערה קיז] מובא מהקצות השלחן [סימן קז בדה"ש ס"ק מ] שמותר לקרוא את הכתב שעל גבי הפרוכת דכיון שפרוכת אית ביה קדושה לא אתי למיחלף בשטרי הדיוטות של חולין, והגרש"ז זצ"ל אמר דצ"ע להקל מטעם זה דהא מצינו שר' נחמיה [דף קטז:] אסר גם קריאת כתבי הקודש גזירה אטו שטרי הדיוטות, וא"כ נהי דלא קיי"ל כוותיה, אבל מנין להקל עד כדי כך.

שבהם האיסור ממעם ממצוא חפצך, בזה צידד הרמ"א להתיר.

<u>קריאה בעיתונים</u>

בשו"ת שבות יעקב [ח"ג סימן כג] התיר לקרוא עיתונים בשבת משום שבעניני החדשות שבעתון ישנם כמה צרכי בני אדם לידע על מלחמה או שאר מקרים, ואולי אפשר להציל ע"י איזה פעולה. והמשנ"ב [ס"ק סג] הזכיר את דבריו, אך הביא שהרבה אחרונים אסרו משום שיש בהם ידיעות מעניני מו"מ, וציין לשאילת יעב"ץ [סימן קסב ומובא בשע"ת סימן שו ס"ק ג] ולעוד אחרונים.[13] ועייש בשאילת יעב"ץ שכתב דהוא חוכך להחמיר בזה כיון שיש ידיעות מענייני מסחר שבודאי אסור לקרוא, וא"כ יש להרחיק מלקרוא כל העיתון משם סחור סחור אמרינן לנזירא.

[השאילת יעב"ץ בתחילת דבריו כתב, דנראה שעצם העיתון דמי לאגרת שלומים שאין יודע מה כתוב בה שהפוסקים התירו (לעיל סי"ד), דה"נ על היום יש ידיעות הנוגעות לכלל או לפרט].

עוד כתב היעב"ץ שמי שמתענג על הקריאה לא אסרו בו, ועיין לעיל [סט"ו] שהבאנו שהפוסקים נחלקו בדין שטרי הדיוטות אם הוא מתענג על הקריאה, והנפק"מ בעיתונים או ספרים שאין בהם ענייני מסחר.

<u>סעיף יז</u>

<u>קריאה בספרי חכמות</u>

הפוסקים נחלקו אם מותר לקרוא בספרי חכמות בשבת או דגם בזה גזרו שמא יקרא בשטרי הדיוטות.

א. דעת הרמב"ם [פירוש המשניות שבת ריש פכ"ג] שאין היתר לקרות לבד מספרי הנבואות ופירושיהם, והובאו דבריו במגיד משנה [פכ"ג הי"ט].

ב. דעת הרשב"א [שו"ת ח"ז סימן רפח] וכן הרמב"ן [הובאו דבריהם בב"י בשם האגור סימן תקח] להתיר.

טעם ההיתר נתפרש בב"י בשם האגור משום דחכמה היא ואינה דומה לשטרי הדיוטות.

<u>להלכה</u>: המשנ"ב [ס"ק סה] כתב דהמנהג להקל, והוסיף דירא שמים ראוי להחמיר בזה.

<u>סעיף יח</u>

גמרא סנהדרין דף קא. ואין שואלין בדבר שדים עד ארזא ופלטיה. רש"י ד"ה בדבר שדים.

רש"י מסביר את הענין של שואלין במעשה שדים שהוא כשאובדין שום דבר שואלין במעשה שדים, והאיסור הוא משום ממצוא חפצך.

וכתב המשנ"ב [ס"ק סז] בשם האחרונים דלצורך רפואה שרי, ואין בזה משום ממצוא חפצך. [וכ"ז שלא ע"י מעשה, דע"י מעשה יש איסור משום כישוף].

13. ובביאור הכרעתו של המשנ"ב עיין ביאורים ומוספים 70.

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף יט

גמרא דף קכא. א"ר אמי בדליקה עד מהא ליכא למשמע מינא. רא"ש סימן י.

לעיל [ס"ב] מבואר דמותר לרמוז לנכרי ביום חול לעשות מלאכה בשבת דברמיזה הקלו טפי מאשר באמירה מפורשת, אמנם בשבת עצמה לא התירו רמיזה מעין זו. [ועיין לקמן (סכ"ב) שיש סוג רמיזה שהותרה גם בשבת אף כשרומז לו לעשות בשבת]. וכאן מתבארת קולא מיוחדת, שבדליקה [וה"ה בשאר הפסד הבא פתאום, לפי דברי הבה"ג המובאים ברא"ש] התירו לרמוז לנכרי בסגנון "כל המכבה אינו מפסיד", וטעם ההיתר הוא משום שחששו שאם לא יתירו לו באופן זה עלול להכשל ולעשות מעשה בידים, משום שאדם בהול על ממונו.

ואף שיש מהראשונים שכתבו שרק בדליקה התירו ולא בשאר הפסד, מ"מ המשנ"ב [ס"ק עא] נקט שהמיקל לא הפסיד.[14] ומה שכתב המשנ"ב [שם] דלקרות לנכרי להראות לו ולא לומר לו לכו"ע שרי, הטעם בזה הוא משום דברא"ש הנ"ל מבואר דכאשר רק קורא לו ולא אומר לו הרי זה קיל טפי מכשאומר ברמז. והאליה רבה הביא את העולת שבת שלמד מזה שבכל הפסד הבא פתאום כו"ע מודו דשרי.[15]

סעיף כ

משנה דף קנא.

<u>מעשה שבת באמירה לנכרי</u>

ישראל שעבר ואמר לנכרי לעשות עבורו מלאכה יש לחלק בין אם המעשה נעשה בפרהסיא או לא.

א] אם זה נעשה שלא בפרהסיא מותר ליהנות ממנה למוצאי שבת אחרי שיעבור שיעור כדי שיעשו. [פרטי דינים אלו מבוארים בסימן שכה סעיפים ה-ח].

ב] אם זה נעשה בפרהסיא וידעו רבים שנעשתה עבור ישראל, נחלקו הראשונים אם יש לדמות את זה למשנה [דף קנא.] של עשו לו ארון וחפרו לו קבר וכו' אם בשביל ישראל לא יקבר עולמית.

(א) הרמב"ם [פ"ו ה"ה] כתב שהטעם שלא יקבר עולמית הוא משום שהדבר נעשה בפרהסיא, ונקטו הפוסקים דלשיטתו בכל גווני שנעשה הדבר בפרהסיא הרי זה אסור לעולם.[16]

(ב) הבעה"מ, הרמב"ן, הרשב"א והר"ן [דף קנא.] סוברים שהטעם שלא יקבר עולמית הוא משום דגנאי הוא למת שנתחללה עבורו שבת בפרהסיא, ולפי זה גם בשאר דברים שעשה נכרי לישראל בפרהסיא אין איסור עולמי.

ביאורים והערות

14. וכן נקט בהקדמה להלכות שבת [ד"ה אך] לגבי אווזים ותרנגולים שברחו מיד לאחר שקנאם, שכיון שעדיין לא הורגלו בביתו רשאי לומר כל המציל אינו מפסיד, אפילו אם הנכרי יצודם בצידה האסורה מדאורייתא.

15. <u>קורא לנכרי והוא מבין מעצמו</u>

מדברי הרא"ש מתבאר דאם הישראל קורא לנכרי לבוא לביתו, וכאשר הנכרי מגיע לביתו הוא עושה את המלאכה מאליו בלי שהישראל אומר לו דבר, הרי זה אסור שעצם הקריאה שקורא לנכרי לבוא לביתו מוגדרת כרמז בדרך ציווי.

וכן כתב הפמ"ג [א"א ס"ק כז] שאין היתר לומר לנכרי לבוא לביתו, כגון כאשר מעוניין שהנכרי יראה נר דולק ויכבנו, משום שעצם הקריאה יש בה רמז דרך ציווי לעשות מלאכה, ורק התירו בהפסד הבא פתאום דומיא דדליקה.

16. עיין סימן רמד [ס"ק יט] שאם פועלים נכרים שכירי יום בנו בית לישראל, אסור מדינא להכנס בו עולמית לשיטת הרמב"ם.

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>להלכה</u>: המגן אברהם [סימן שכה ס"ק לא] העתיק את שיטת הרמב"ם, והט"ז [ס"ק יג] העתיק את שיטת שאר הראשונים, והסיק המשנ"ב [שם ס"ק עג] דכיון שכמה ראשונים חולקים על הרמב"ם לכן אין להחמיר בשעת הצורך.

<u>סעיף כא</u>

גמרא בבא מציעא דף צ. איבעיא להו עד תנא רישא אינו עובר. תוספות ד"ה חסום. רא"ש סימן ו.

<u>אמירה לנכרי לצורך הנכרי</u>

מבואר מדברי תוס' בשם ר"י וכן מדברי הרא"ש, דאסור לומר לנכרי לעשות מלאכה אף כאשר אינה נעשית לתועלת הישראל כלל אלא לתועלת הנכרי.

אמנם נתבארו בראשונים שני אופנים שבהם לא גזרו אמירה לנכרי כשאין לישראל תועלת:

א. מותר לומר לנכרי קח בשר נבילה זה ואכול אותה, דכיון שמעשה האיסור הוא האכילה, והרי ישראל עצמו רשאי להאכיל לנכרי נבילה, וכ"ש שרשאי ליתן לו נבילה ולומר לו לאכול. [עיין תוס' ד"ה חסום והרא"ש שם].

ב. אם אין הישראל נותן לנכרי בשר משלו, אלא אומר לו בשל לך הרי זה מותר, דכיון שבשר זה לא היה של ישראל מעולם, ואין לישראל שום הנאה במעשה לא גזרו בו. וכך מדייק המשנ"ב [ס"ק עג] מדברי הנימוקי יוסף [בב"מ שם] והובא גם בש"ך [יו"ד סימן רצז ס"ק ד].

<u>סעיף כב</u>

משנה עירובין דף לב: עד לא גזרו עליו בין השמשות. תוספות שם דף לג. ד"ה והא בסוף.

<u>דיני אמירה לנכרי בבין השמשות</u>

נתבאר בגמרא וכן בשו"ע [סימן שמב] שבמקום צורך ודחק לא גזרו חכמים על שבות בין השמשות, כיון שביהש"מ הוא ספק יום ספק לילה, ולכן כתבו הפוסקים שבזמן ביהש"מ מותר לומר לנכרי לעשות מלאכה.

כנזכר עיקר הדין הוא לקמן [סימן שמב], אמנם נעתיק כאן כמה פרטים:

א] הרמב"ם [פכ"ד ה"י] כתב דכל הא דלא גזרו על שבות בין השמשות הוא דוקא אם הוא לדבר מצוה,[17] או שהיה שם דוחק.[18]

ב] תוספות [עירובין דף לג. סוף ד"ה והא] כותבים שיש כמה שבותים שלא התירו בין השמשות, והיינו דבכל מקרה שקרוב הדבר לבוא לידי מלאכה דאורייתא לא התירו, כגון העברת פחות פחות מד' אמות ברשות הרבים, [עיין סימן שמב סק"א].

ג] אם כבר קיבל עליו שבת, נחלקו הראשונים אם עדיין הותרה שבות ביהש"מ או שכבר נאסר.

השו"ע [סימן רסא ס"ד] כתב בפשיטות דאחר אמירת מזמור שיר ליום השבת אסור לעשות שבותין, ועיין ביה"ל [ד"ה אין מערבין]

ביאורים והערות

17. בגדר דבר מצוה כתב המשנ"ב [סימן רסא ס"ק ד] וז"ל "לענין מעשר אם אין לו מה לאכול בשבת תו הוי לצורך מצוה ושרי בין השמשות", אמנם בביאור הלכה [סימן שמב ד"ה מותר] כתב דכל דבר שהוא לצורך שבת אף שאפשר לו בלעדו ורק ניתוסף לו עונג חשיב צורך מצוה. ועיין ביאורים ומוספים סימן שמב הערה 17.

18. לענין מהו דוחק להתיר שבות ביהש"מ. כתב המשנ"ב [סימן שמב ס"ק ה] בשם הגר"א שזה שעת הדחק גדול, כגון שרוצה לערב משום שהוא טרוד ונחפז לברוח מפני הכותי. ועיי"ש עוד במשנ"ב [סק"ו] שמציין למה שהביא בסימן רסא [ס"ק טז] בשם הרש"ל דאם הוא מקום הפסד מרובה או דוחק גדול יש להתיר.

שמביא את מחלוקת הפוסקים בזה, דיש שחילקו בין קבלת ציבור לבין קבלת יחיד, ויש שהתירו בכל גווני, והגר"א אסר בזה, ומשמע שהביה"ל הסיק לאסור אלא אם כן מצטרף ספק נוסף.

אמנם כל זה הוא בשבות הנעשית ע"י ישראל, אבל אמירה לנכרי מותרת אפילו אחר קבלת שבת כמו שהביא המשנ"ב [סימן רסא ס"ק טז] בשם אחרונים.[19]

<u>דיני רמיזה לנכרי</u>

ענין נוסף שנתבאר בסעיף זה בדברי הרמ"א הוא איסור רמיזה לנכרי לעשות מלאכה בשבת. אמנם מותר לרמוז לנכרי לעשות מלאכה לאחר שבת משום שלענין עשיית מלאכה אחר השבת האיסור הוא מטעם ממצוא חפצך ודבר דבר, ואמרו חז"ל [דף קנ.] דיבור אסור הרהור מותר, ורמיזה כהרהור לענין זה.

המשנה ברורה הביא את הכנסת הגדולה דיש שני סוגי רמיזה:

א. רמז דרך ציווי, היינו שמתוך הדברים הנאמרים נרמז לנכרי ציווי לעשות דבר עבור הישראל, כגון שאומר לו הנראה שתעמוד אצלי לערב, או שאומר לו קנח חוטמך והנכרי מבין שעליו לקנח ולמחוט את הנר, וכן כשאומר לו בחול למה לא הדלקת לי נר נוסף בשבת שעברה, והנכרי מבין שדורש ממנו לעשות זאת לשבת הבאה.

ב. רמז דרך סיפור, היינו שאינו תובע ממנו דבר רק מספר לו, כגון שאומר לו הנר אינו מאיר יפה והנכרי מבין מאליו שעליו למחוט את הנר, או שאומר לו שאינו יכול לישון מחמת הנר הדולק, והנכרי מבין מאליו שעליו לכבות את הנר.

וחידש הכנסת הגדולה שבאופן הראשון של רמז דרך ציווי, לא הותר אלא באומר לו כן מערב שבת ולא בשבת עצמה, אבל באופן השני של רמז דרך סיפור, מותר גם בשבת עצמה.

אמנם מבואר במשנ"ב [שם] בשם הפרי מגדים שכל ההיתר של דרך סיפור נאמר רק במלאכות שאינן נותנות לישראל הנאה חיובית כגון כיבוי נר, או שהמלאכה נותנת רק תוספת הנאה כגון הוספת נר כאשר יש כבר נר אחד דולק, אבל במלאכה הנותנת הנאה חיובית בשבת כגון הדלקת אור או מזגן אין היתר לרמוז לנכרי לעשות, שהרי אף לאחר שהנכרי ידליק את הנר יהיה אסור ליהנות ממלאכתו. ועיין ביאורים ומוספים 82.

ביאורים והערות

19. ועיין בדרכי משה [סימן רסד סוס"ק ח] בשם מהרי"ו שהטעם שהתירו הוא משום דכיון שמקצת ישראל בעיירות אחרות עדיין עושים מלאכה, לכן לא אסרו אמירה לנכרי אף בעיר זו שרוב הציבור כבר קיבלו עליהם שבת.

קנין הלכה

מראי מקומות

שאלות חזרה

או"ח הלכות שבת סי' שו וסי' שז

מיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז ומג"א, משנ"ב ביאוה"ל ושעה"צ

<u>סימן שו סעיף א</u>

א. האם מותר בשבת לעיין בנכסיו לראות מה צריך למחר או לילך לפתח המדינה כדי שימהר לצאת בלילה למרחץ, ומה הטעם;

1) כשהדבר ניכר שהוא לצורך מלאכה?

2) כשאינו ניכר?

ב. 1) האם מותר להחשיך על התחום לשכור פועלים, ומה הטעם?

2) ומה הדין כשאינו ניכר שהוא לצורך זה?

3) ומה הדין לטייל למצוא סוס או תחבורה לצאת בו כשהדבר מינכר או אינו מינכר ומה הטעם?

ג. 1) האם מותר להחשיך על התחום להביא בהמתו, כדי שלא תאבד או כדי לעשות בה מלאכה, ומה הטעם?

2) ומה הדין כשאין הבהמה יכולה ללכת ברגליה, והטעם?

<u>סעיף ב</u>

ד. היתה בהמתו עומדת חוץ לתחום;

1) האם מותר לקרוא לה שתבוא?

2) והאם מותר להכניסה לתוך התחום ע"י נכרי?

3) ומה הדין להכניסה ע"י ישראל אחר, ומה הטעם?

<u>סעיף ג</u>

ה. 1) האם מותר להחשיך על התחום לעשות או להביא צרכי שמים?

2) והאם מותר להזכיר סכום מקח לצרכי מצוה?

<u>סעיף ד</u>

ו. 1) האם צריך או מותר ליתן לשכיר יום שכר שבת ומה הטעם?

2) והאם מותר לשכיר יום לקבל שכר שבת?

ז. 1) שכיר חודש שחזר באמצע החודש האם מנכין לו שכר השבתות?

2) שכיר חודש שלא שמר בשבת, האם מנכין לו שכר השבת?

ח. 1) שכר את הפועל לחודש והתנה עמו לשלם לו כל יום, האם מיקרי שכיר יום או שכיר חודש, לגבי אם יכול לסלקו באמצע החודש ולגבי אם מותר ליתן לו שכר שבת?

2) המשכיר ביתו לחודש או המלוה בריבית לנכרי לחודש, האם מותר לקבל תשלום לפי חשבון הימים, ומה הטעם?

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>סעיף ה</u>

ט. 1) האם מותר לשכור מערב שבת וחג חזנים או מיילדת לשבת, או בעלי תקיעה לר"ה?
2) והאם מותר לשוכרם בשבת?
3) והאם מותר להם לקחת שכר?

<u>סעיף ו</u>

י. האם מותר בשבת, ומה הטעם;
1) לפסוק בשבת מעות לצדקה לעניים?
2) להקדיש לבדק הבית?
3) להקדיש חפץ לבית הכנסת?
4) לנדר לבית הכנסת?

יא. 1) האם מותר לפקח על עסקי רבים בשבת?
2) והאם התירו שבות לצורך רבים, ומה הטעם?

יב. 1) מה הדין לפסוק צדקה ב'מי שבירך' בשבת?
2) למכור העליות?
3) לקנות מקומות בבית הכנסת?
4) לקנות אתרוגים מהסוחרים לצורך מצוה?
5) לקנות אתרוגים מהקהל אחר המצוה לצורך אכילה או להריח?
6) האם מותר ליתן מתנה בשבת, ומה הטעם?
7) ומה הדין כשהמתנה לצורך שבת או לצורך מצוה?
8) ומה הדין ליתן בשבת דורון דרשה לחתן?

<u>סעיף ז</u>

יג. מה הטעם שהתירו מדידה לצורך מצוה או לצורך רפואה?

<u>סעיף יא</u>

יד. 1) אלו פירושים מצינו לדברי הירושלמי: "מהו בכל לשון, אפילו אלף אלפא בית ביתא"?
2) כתיבת כתב אחר שאינו אשורית האם איסורו מן התורה או מדרבנן?
3) כתב בשבת כתב אשורית בלא זיונין האם חייב?
4) כתב גיטין בכתב אשורית, האם הזיונים מעכבין או לא?

<u>סעיף יב</u>

טו. 1) מה הדין להכריז בשבת על אבידה או על גניבה, ומה הטעם?
2) מה הדין להתיר בשבת חרם של יחיד או של ציבור, שאינו לצורך שבת, ומה הטעם?
3) והאם מחרימין בשבת ליחיד או לציבור, לצורך שבת ושלא לצורך שבת?

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף יג

טז. 1) מה הדין להכריז בשבת על קרקע הנמכר שכל מי שיש לו עליו זכות שיבא ויגיד?
2) והאם מותר לומר גם שאם לא יבא יאבד זכותו?
3) והאם מותר להכריז שיש בית למכור?
4) ומה הדין להכריז שאצל פלוני יש יין למכור - במקום שיין מצוי ובמקום שאינו מצוי?

סעיף יד

יז. 1) האם מותר לחלל שבת כדי להציל ישראל משמד?
2) כשפשע - האם מותר לעבור בשבילו איסור דאורייתא או דרבנן?
3) ומה הדין לחלל שבת כדי להציל ישראל מעבירה אחת גדולה?
4) ומה הדין אם הוציאו בת קטנה לשמד, האם מותר לחלל שבת בשבילה?

סימן שז סעיף א

יח. 1) האם מותר לומר בשבת בינו לבין עצמו: "דבר פלוני אעשה למחר", ומה הטעם?
2) ומה הדין לומר כן בדבר מצוה?
3) האם מותר לעכב הגוי בשבת בשביל החוב?
4) והאם מותר לרמז לשופט בחול שיעכבנו בשבת?
5) אם יש לו חוב אצל אנס ושמע שהוא הולך בשבת ולא ישוב, האם מותר לקבול עליו אצל השר, ומה הטעם?

סעיף ב

יט. פרט באופנים דלהלן, מה מותר ומה אסור והטעם;
1) לומר לגוי בשבת שיעשה לו מלאכה בשבת?
2) לומר לגוי בשבת שיעשה לו מלאכה אחר השבת?
3) לומר לגוי בערב שבת שיעשה לו מלאכה בשבת?
4) לומר לגוי בערב שבת שישכור פועלים בשבת (אמירה דאמירה)?
5) לומר לגוי בשבת שיעשה לו דבר שאינו מלאכה אלא מנהג וחומרא שלא לעשותו?

סעיף ג-ד

כ. 1) ליתן מעות לגוי בערב שבת שיקנה לו משהו בשבת, האם מותר ובאיזה אופן?
2) כשאינו אומר לו לקנות בשבת, מתי מותר ומתי אסור וממתי אסור ליתן לו מעות, כשיום השוק הוא רק בשבת או גם בשאר ימים, כשקצץ לו שכר או לא קצץ לו?
3) והאם מותר לישראל להנות בשבת ממה שקנה הגוי בשבת?

סעיף ה

כא. 1) האם התירו אמירה לעכו"ם באיסור דאורייתא או דרבנן במקום מצוה?
2) האם התירו אמירה לעכו"ם באיסור דאורייתא או דרבנן במקום מקצת חולי או חולי כל גופו?
3) והאם התירו גם במקום צורך הרבה כהפסד וכדו', במלאכה דאורייתא או דרבנן?
4) ומה הדין לומר לאינו יהודי שיאמר לאינו יהודי אחר?

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף ו

כב. האם מותר לחשב בשבת חשבונות שיש בהם צורך לעצמו או שיש בהם צורך לחבירו או חשבונות שאין בהם כל צורך, ומה הטעם?

סעיף יא

כג. 1) השואל דבר מחבירו בשבת, האם מותר לומר: הלוני, השאילני, הלוני לזמן מועט, השאילני לזמן מרובה, ומה הטעם?
2) ומה הדין במקום שנוהגין שסתם הלואה רשאי לתבוע לאלתר?

סעיף יב

כד. האם מותר לבעל הבית או לשמש לקרוא בשבת מתוך כתב רשימת המוזמנים לסעודה וכמות המאכלים, ומה הטעם?

סעיף יג

כה. 1) מה טעם אסור בשבת לקרות או לעיין בשטרי הדיוטות ובאגרות של שאילת שלום?
2) והאם מותר לקרות באגרת השלוחה לו אם אינו יודע מה כתוב בה, ומה הטעם?

סעיף יד

כו. אגרת שהובאה בשבילו בשבת מחוץ לתחום, האם מותר ליגע בה, לקרוא ולעיין בה, ומה הטעם?

סעיף טז

כז. 1) האם מותר לקרות בחול או בשבת בספר יוסיפון או בשיחות חולין או בספרי מלחמות או בדברי חשק, בלשון לעז או בלשון הקודש, ומה הטעם?
2) אגרת שלום או שטרי הדיוטות הכתובים בלשון הקודש, האם מותר לקרותם או לטלטלם בשבת?
3) ומהו דין קריאת עיתונים בשבת?

סעיף יט

כח. 1) האם התירו במקום הפסד לקרות לגוי אע"פ שיצטרך לעשות מלאכה דאורייתא או דרבנן?
2) והאם מותר לומר לו לעשות המלאכה, או לומר לו "כל המציל אינו מפסיד", או "אם תציל לא תפסיד"?

סעיף כא

כט. 1) האם מותר לישראל ליתן לגוי בשר בשבת שיבשל אותו לצרכו?
2) והאם מותר ליתן לגוי נבילה בחול לבשל ולאכול?
3) והאם מותר ליתן לגוי בשר בחלב שיבשל לו, או ליתן לו בשר ולצוותו לבשלנו בכלי חלבית בת יומה?

סעיף כב

ל. 1) האם מותר לרמז לגוי בשבת שיעשה לו מלאכה בשבת, בלשון ציווי או שלא בלשון ציווי, ומה הטעם?
2) והאם מותר לרמז לו בשבת שיעשה לו מלאכה אחר השבת?
3) והאם מותר לרמז לו באמצע השבוע שיעשה לו מלאכה בשבת?

קנין הלכה

מראי מקומות

שאלות הנוגעות למעשה
או"ח הלכות שבת סי' שו וסי' שז

א. מי שרואה עיתון חילוני ברחוב מלא פריצות ומינות.

1) כשחושש שיעבור בחור ויקרא, האם מותר לו לטלטלו.

2) והאם מותר לו להעביר את זה במקום שאין עירוב.

3) וכן מי שיש לו שכנים חילונים, ולא הדליקו את האור בחדר מדריגות וברור שהם ידליקו, האם יכול להביא גוי.

4) והאם תלוי אם זה היה מוטל עליו להדליק לפני שבת ונתרשל.

[ש"ו סי"ד מג"מ ס"ק כ"ט, מ"ב סקנ"ו-נ"ח].

ב. חשבונות חשמל ישנים, או חוזה של דירה ישנה.

1) האם מותר לקרוא בהם בשבת.

2) והאם יש חילוק בין אם יש לו סיבה לקרוא אותם או שאין לו כל סיבה לקרוא בהם.

3) והאם יש חילוק באיזה שפה זה נכתב.

4) באם המטרה שלו בקריאת החוזה הוא כדי לדעת לצורך דיון בין בעלי דברים.

5) והאם יש חילוק בין רואה בעיניו או קורא בפיו.

6) והאם יש היתר כשמתענג בקריאתם.

7) וכן קטלוג ספרים או חפצים ישן שעדיין שימושי, או שכבר לא קיים, אבל אין לו כל סיבה לקרוא אותו מלבד שמענין אותו ונהנה לראות את התמונות, וזה דברים שאין לו כל מציאות וחלום לקנות וכדו'.

8) והאם מותר להסתכל גם במחירים שלהם.

[ש"ז ס"ו מ"ב סקס"ג, מ"מ סקכ"ד, וסקכ"ח].

ג. מי שמשפץ את הדירה שלו.

1) האם יכול בשבת להתבונן מה המצב.

2) והאם תלוי אם כרגע גר שם, או שבשבת זו הלך למקום אחר.

3) וכן אם גר שם אבל הגיע חבר שמבין בבניה וכדו' ועומדים ומסתכלים או ששניהם מגיעים במיוחד לראות.

4) והאם כרגע בזמן הבניה מגורו בבנין ממול, האם יכול לעמוד בחלון ולבדוק מה המצב.

5) וכן כשרוצה לקנות דירה, האם יכול לראות דירה מבחוץ כשניכר, או שלא ניכר שזה מה שעושה.

6) והאם יש חילוק בין אם הוא הולך במיוחד למקום או לא הולך במיוחד.

7) וכן האם יכול להסתובב באזור להכיר ולראות מה טיב השכונה שרוצה לקנות בה דירה.

8) ומה הדין בכל זה אם הדירה המוצעת למכירה היא של עכו"ם.

[ש"ו ס"ח ובה"ל ד"ה שמעיין, ומ"ב סק"ח, וסי"ח, ש"ז ס"ט, מ"ב סקל"ט, ש"מ סקכ"ח].

ד. האם מותר להתבונן בשבת בחלון ראוה.

1) והאם יש חילוק בין אם יש לו כונה לקנות או שאין לו כונה לקנות.

2) והאם מותר להסתכל גם על מחירי המוצרים.

3) והאם יש חילוק בין אם מזכיר בפה את המוצר או מחירו או שלא מזכיר.

4) והאם יש חילוק בין אם מי שעומד בסמוך אליו יודע שהוא מעונין לקנות מוצר זה, או שלא יודע.

5) וכן מי שהולך במקום נכרי כגון בעיר העתיקה וכדו' בשבת, ורואה איך בעל מלאכה מתקן או מייצר כלי או דבר מסויים וכדו' האם מותר לו להתבונן וללמוד ממעשיו.

קנין הלכה

מראי מקומות

6) והאם מותר לו להסתכל סתם בתור התעניות בעלמא.
7) וכן מי שעובר ברחוב ורואה לוח זמנים של פתיחת חנות וצריך לדעת או שלא צריך, האם מותר לו להסתכל בזה.
8) והאם מותר בשבת לקרוא שלטי חוצות למיניהם.
9) והאם יש חילוק בין אם כבר יודע מה כתוב או שעדיין לא יודע.
[ש"ו ס"ח וביה"ל ד"ה שמעיין, ומ"ב סק"ח, ש"ז ס"ו, ומי"ב, ש"מ סקכ"ח]

ה. מגיע לשמחה, או להתארח בשבת.
1) כיצד ינהג שיוכל להביא עמו מתנה.
2) וכשמארחים אדם פשוט שאינו יודע, ומביא מתנה כיצד ינהגו בזה.
3) האם מותר למחול על חוב בשבת.
4) וכן מי ששכח למכור חמץ ער"פ שחל להיות בשבת, האם יוכל לתת את זה מתנה לגוי או חייב לבערו.
[ש"ו ס"ז, סי"ח, מג"ח סקי"ט, ח"ר, מ"ב סקל"ג, שעה"צ סקל"ט, ועיין ממ"ד סק"כ].

ו. כולל שישי שבת.
1) אם היה רק בשבת האם מותר לקבל על שעות אלו.
2) וכן מלצר שהוזמן לשמחה והגיע רק אחרי כניסת השבת והלך לפני יציאת השבת, האם מותר לשלם לו.
3) והאם צריך לכתחילה שיהיה גם לפני שבת וגם ישאר בסוף השבת.
4) וכן בעל קורא שלא הכין את הקריאה לפני שבת, האם מותר לו לקבל שכר על הקריאה.
5) וכן מי שהזמין רופא בשבת, האם מותר לשלם לו אחרי שבת.
6) ומי שנמצא בשבת במלון, ומגיע לשם אחרי כניסת שבת, והולך מיד בצאת השבת, האם מותר לו לשלם על זה.
7) והאם יש חילוק אם אוכל שם, או שרק ישן שם.
[ש"ו ס"ה מ"ב סקי"ח, וסקי"ט, וסקכ"ד, וסקכ"ח].

ז. מלצר שיש לו רשימות מה להכין לכל סעודה.
1) האיך יוכל לעיין בהם.
2) וכשבני הבית מכינים ועורכים לבד את השמחה, האם יכולים לבדוק איזה תפריטים אמורים להכין לכל סעודה.
3) והאם יכולים לבדוק כמה מנות צריכים, ומי אמור להגיע בכל סעודה.
4) והאם יכולים לעיין על כל הדברים שהכינו באריזות מה מיועד לאיזה סעודה.
5) והאם אפשר לקרוא גם את רשימת הכיבודים שהכינו לצורך השמחה.
[ש"ו סי"ב. משנ"ז סק"י, מ"ב סקמ"ז וסקנ"ד. מיי' מלכ"ם ס"ח ס"ט, שו"ע הגר"ז סכ"ד, משנ"ח סקי"ז].

ח. גבאי בית הכנסת, האם מותר לו.
1) לעיין מי קיבל עליה שבוע שעבר.
2) לקרוא רשימה של חולים למי שברך.
3) לחלק קבלות לאנשים שתרמו במשך השבוע.
4) והאם מועיל ששני אנשים ביחד יקראו את זה.
5) וכן בעל גמ"ח שיש לו זמן בשבת לעבור על השטרות לראות מי עדיין חייב לו האם מותר.
6) וכשלפעמים ישנם בע"ח או ערבים שרק בשבת יוכל למצוא אותם, האם מותר לו לעבור על זה בשבת.
[ש"ו סי"ב, מ"ב סקמ"ז, שעה"צ סקנ"ד. ועיין סימן שכ"ג מ"ב סק"כ].

ט. האם מותר בשבת למדוד חום לצורך רפואה.
1) והאם מותר להכניס מד מזג לחדר כדי לדעת מה המזג אויר.

קנין הלכה

מראי מקומות

2) והאם מותר להכין בקבוק לתינוק לפי הקוים המדויקים של הבקבוק.
3) והאם מותר למדוד שיעורים לצורך ליל הסדר.
4) והאם מותר לספור רצפות.
5) והאם יש חילוק אם עושה את כל זה מתוך סתם סקרנות או רצון לדייק וכדו', או כשצריך דוקא שיהיה מדוייק.
6) והאם מותר למדוד גובה בני אדם, או בין ב' אנשים מי יותר גבוה.
7) והאם יש חילוק אם עושה את זה סתם או לצורך שידוך.
[ס"ו ס"ז, מ"ב סקל"ד- ל"ו].

י. מי שיש לו מבחן במתמטיקה, אנגלית, נהיגה, רפואה.
1) האם מותר ללמוד בשבת.
2) והאם מותר לומר, או לקרוא לחבר לצורך חוזר למבחן.
3) ומי שאין לו מבחן אלא סתם רוצה ללמוד, או סתם סקרנות, האם מותר לו.
[ס"ו סט"ז וסי"ז, ומ"ב סקס"ה- וסקס"ו- וסקס"ג- נה"ט סק"כ- ס"ך יור"ד סימן רמ"ו סק"ו, משנ"ב סק"ד- וסקכ"ח, שו"ע הגר"ז ס"ז סכ"מ].

י"א. האם מותר לקרוא בשבת.
1) מרכיבים של תרופה, או של מאכל, כשרוצה לדעת בגלל לימוד, סקרנות, או שחלק מהמוצרים אינם בריאים לו.
2) הכשר שע"ג מאכל, כשחושב או רוצה לאכול, או סתם סקרנות.
3) רשימת מקומות ימים נוראים, כשרוצה לדעת את מקומו, או סתם סקרנות.
4) כשהולך לאולם ומחפש את מיקומו לקרוא כל השלטים וכדו'.
5) מתארח בבית השאירו לו רשימה של הוראות מה והיכן כל דבר, או מגיע לבית וכתבו פתק בחוץ ברוכים הבאים או מזל טוב וכדו'.
6) והאם יש חילוק בין אם כתבו את זה עבורו, או עבור מישהו אחר שאינו קשור אליו.
7) הזמנה לחתונה או בר מצוה כשאין לו כל נפק"מ בשבת עצמה וכשיש לו נפק"מ.
8) הודעות בבית הכנסת מי עושה שמחה למי מגיע מזל טוב וכדו'.
9) והאם יש חילוק אם הוא אחד מבני המקום או שבין כך לא מכיר כאן אדם.
10) ברכונים שכתוב עליהם מזכרת משמחת וכדו'- ספר שכתוב בפנים ממי קיבל- גביע שיש עליו כיתוב חיצוני.
[מ"ב ס"ו סקל"ו, מאמר מרדכי סק"ג, גר"ז קו"מ סק"ג].

י"ב. תמונה משפחתית או של אירוע וכדו', עם כיתוב תחתיו.
1) האם מותר להסתכל בתמונה לבד, או בכיתוב שתחתיו לבד, או בשתיהם ביחד
2) והאם יש חילוק בין אם אפשר להבין את התמונה גם בלי הכיתוב, כגון דבר שהמציאות שבתמונה ברורה לגמרי.
3) וכן להיפך כשהכיתוב עצמו הוא נושא נפרד ומובן, כלומר סיפור דברים בפני עצמו שבזמן פלוני ומצב פלוני ארע דבר פלוני, וזה בעצם מה שרואים בתמונה למעלה, האם מותר לקרוא.
4) ובתמונה שיש תחתיה רק מילה אחת שאין לה כל משמעות בלי התמונה, כגון מה זה שם החיה או שם המקום, או שם האדם וכדו'.
5) ובתמונות של גדולי ישראל וכדו' האם יש חילוק בין אם כתוב שמו או גם תוארו ופעליו.
6) והאם יש חילוק בין להסתכל סתם על תמונה או תמונה הדרושה התבוננות להבין מה מתרחש בה.
7) האם יש חילוק בכל זה בין אם התמונות האלו האם נמצאים בתוך ספר או נמצאים בפני עצמם.
8) ומה הדין בספרים שכל הסיפורים שלו מורכבים רובו מציור ומילים בתוך הציור, [קומיקס].

קנין הלכה

מראי מקומות

9) וכן כשרוצים ללמוד על גוף האדם ויש תמונות של חלקים ממבנה הגוף עם כיתוב תחתיו כל חלק מה הוא.
10) וכן ציור של המשכן וכליו, או של הלכות טריפות שחיטה, סוכה עם כיתובים מלמטה, ציורים שתחת עשרת המכות וכדו'.
11) ומה הדין בתמונות כאלו שהכיתוב שלהם הוא בולט.
[סט"ו, מ"ח סק"ד- וסקכ"ח, מ"ג סקמ"ז, וסקמ"ט, שעה"ל סקנ"ד, שו"ע הגר"ז ס"ז סכ"ח].

י"ג. ספרים שבעמוד השני של השער כתוב מי המעמד, המו"ל, המגיה וכדו'.
1) האם מותר לקרוא אותם.
2) וכן שקיות נילון וכדו' שכתוב בחוץ את שם החנות וכדו' האם מותר לקרוא והאם יש הבדל אם יש לו צד לקנות וכדו'.
3) והאם מותר לקרוא מי תרם את הספר ולע"נ מי וכדו'.
4) וכן מאמר הערכה על ספר תורני, או מודעת על ספר חדש שיצא והיכן ניתן להשיגו, האם מותר לקרוא.
5) והאם מותר לקרוא בביהכנ"ס רשימה של ספרים שמחפשים תורם עם המחיר שאמור לעלות.
[סי"ג, מ"ח סק"ד- וסקכ"ח, מ"ג סקמ"ט, שו"ע הגר"ז ס"ז סכ"ח].

י"ד. האם מותר לקרוא בשבת.
1) כרטיס ברכה לר"ה.
2) פקסים שמגיעים בשבת או ממש לפני שבת ולא הספיק לקוראה.
3) ואם מחכה לחו"ד של רופא וכדו' ויש לו צד שזה קשור לזה, או שאין לו כל צד.
4) ואם חושב או יודע, שבפקס ישנם דברי תורה ששלחו לו, האם מותר לו לקרוא אותם.
5) ובכה"ג האם מותר לו לקרוא גם את תחלת הדברים, או את המשך המכתב.
6) וכן ילד שמביא מהלימודים מכתב עם מה שלמדו ומצבו של הילד האם מותר לקרוא את זה.
7) והאם מותר לקרוא גם את שאר הדברים שהוסיפו בדף קשר.
8) הקדשה של חתן שהביא ביחד עם מתנה לשבת.
9) והאם מותר לקרוא בשבת הוראות שימוש של מכשירים חשמלים או אפילו של משחקים.
10) והאם יש חילוק - בין אם יודע איך משחקים או לא יודע, - ואם מותר לשחק במשחק הזה בשבת או אסור, - אם חושב לשחק בזה בשבת או לא.
[סי"ג ופי"ג, מ"ג סקנ"ג וסקנ"ד שעה"ל סק"ס מ"ר ס"ז סקל"ו, מאמר מרדכי סק"ג, גר"ז קו"מ סק"ג].

ט"ו. להציע שידוך ולדבר על אפשרויות הכספים, או שאר הדרישות האחרות, האם מותר.
1) והאם יש חילוק בזה בין שדכן מקצועי לסתם אדם.
2) וכן האם יכול בשבת לבקש מחבר שיקנה לו אתרוג.
3) והאם יכול לומר לו עד איזה מחיר- או דוקא באיזה מחיר.
[ס"ו ס"ו, מ"ג סקל"ג].